Kas?

BRANDŽIŲ MEDŽIŲ GYVENTOJAI

Įspūdingai atrodantys seni medžiai yra ne tik istorinis ir kultūrinis palikimas, puošiantis mūsų šalies kraštovaizdį, bet ir unikali buveinė daugeliui organizmų. Ypač vertingi tiek pavieniui, tiek grupėmis augantys senesni nei 100 metų ąžuolai. Viename tokiame medyje aptinkami keli šimtai gyvūnų, augalų ir grybų rūšių, o iš viso su brandžiais ąžuolais susiję daugiau kaip 1000 skirtingų organizmų rūšių. Dalis šių organizmų yra prisitaikę gyventi tik senuose medžiuose ir jų išlikimas priklauso nuo tokių medžių likimo.

UNIKALŪS ORGANIZMAI

Brandžių medžių gyventojų ambasadorius yra niūriaspalvis auksavabalis (Osmoderma eremita). Sudarius geras sąlygas jo išlikimui, bus išsaugota ir šimtai kitų rūšių: žinduolių, paukščių, vabzdžių, augalų, grybų ir kerpių, kurių egzistavimas tampriai siejasi su senaisiais medžiais. Dėl šios priežasties niūriaspalvis auksavabalis visoje Europoje griežtai saugomas.

Niūriaspalvio auksavabalio lervos 3–4 metus gyvena tik gerai saulės įšildomų senesnių kaip 100 metų lapuočių medžių drevėse ir vabalu virsta paskutiniųjų gyvenimo metų vidurvasarį. Vabalas gyvena tik apie mėnesį. Tame pačiame medyje gali gyventi keliolika ar keliasdešimt metų, tačiau jei jis išlūžta ar užgožia kiti medžiai, tuomet ir niūriaspalvis auksavabalis pasitraukia.

Kaip?

SENŲ MEDŽIŲ IŠSAUGOJIMAS

Manoma, kad per artimiausius 10 metų Europoje gali būti prarasta penktadalis medžių, kuriuose aptinkami niūriaspalviai auksavabaliai ir kitos specifinės brandžių medžių organizmų rūšys:

- dalis drevėtų medžių išlūš po didesnio vėjo gūsio;
- pakelėse, alėjose, bažnyčių šventoriuose ar senose kapinėse augančius galiūnų;
- gretas dar labiau išretins žmonės;
- atvirose vietose keroję plačiašakiai prapuls užgožti aplink augančių jaunų medžių.

Projekto metu sutvarkius vertingiausius senuosius medžius ir jų aplinką bus padidintas jų gyvybingumas ir atsparumas nepalankioms sąlygoms. Tai leis išsaugoti ne tik pačius medžius, bet ir nuo jų priklausomus organizmus. O žmonės galės grožėtis žaliuojančiais milžinais.

EKOLOGINIS TINKLAS

Kita nuo brandžių medžių priklausomų organizmų apsaugos problema yra tai, kad mažėjant senų medžių tarp jų didėja atstumai ir tik ant tokių medžių gyvenantys organizmai tampa įkalinti savotiškose „salose“. Žuvus medžiui ar padidėjus populiacijai dauguma organizmų dėl didelio atstumo ir pakeliui esančių gamtinių kliūčių negali persikelti į kitą jiems tinkamą vietą.

Vienas iš svarbiausių projekto tikslų ir yra šios problemos sprendimas – nuo brandžių medžių priklausantiems organizmams tinkamų buveinių gausa pasižyminčias teritorijas sujungti į ekologinį tinklą. Tarp pagrindinių teritorijų atlikus tinkamų ar ateityje tokiais tapsiančių medžių tvarkymo darbus, bus sukurti ekologiniai koridoriai, kuriais nuo brandžių medžių priklausantys organizmai galės judėti iš vienos teritorijos į kitą.

Projektą „Ekologinio tinklo nuo brandžių medžių priklausomiems organizmams sukūrimas“ (LIFE16 NAT/LT/000701) įgyvendina Lietuvos gamtos fondas bendradarbiaudamas su Daugpilio universiteto gamtos tyrimų ir aplinkosauginio švietimo centru, Kauno miesto savivaldybe ir Lietuvos zoologijos sodu. Projektą finansuoja Europos Sąjungos LIFE programa, LR aplinkos ministerija ir projekto partneriai.

Daugiau apie projektą ir jo įgyvendinimo eigą galite sužinoti interneto svetainėje https://www.osmoderma.lt/

Projekto komandos el. pašto adresas: osmoderma@glis.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

LIETUVOS GAMTOS FONDAS

DAUGPILIO UNIVERSITETO GAMTOS TYRIMŲ IR APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO CENTRAS

Life

NATURA 2000

LIETUVOS ZOOLOGIJOS SODAS

Kur?

LIETUVOS ĄŽUOLYNAI

Ekologinį tinklą sudaro branduoliai ir juos jungiantys koridoriai su jungiamaisiais elementais. Branduoliai – didelės saugomiems organizmams tinkamos teritorijos, kuriose įmanoma ilgalaikė jų apsauga. Jungiamieji elementai – pavieniai medžiai ir jų grupės, ekologinio tinklo tikslinių rūšių naudojamos laikinai ar pastoviai. Projekto metu sukurtas ekologinis tinklas nuo brandžių medžių priklausomiems organizmams nusidrieks nuo Kauno iki Vilniaus, nes jo branduoliams pasirinktos niūriaspalvio auksavabalio buveinių apsaugai svarbios teritorijos – Kauno ir Dūkštų ąžuolynai bei Neries upės šlaitui ties Verkiais.

Kauno ąžuolynas – tai didžiausias Europoje mieste esantis ąžuolynas, kitados Nemuno ir Neries santakoje plytėjusių ąžuolynų palikimas. Tai gausiausia niūriaspalvio auksavabalio radavietė Lietuvoje.

Dūkštų ąžuolynas yra vienas iš didžiausių sengirės likučių Lietuvoje. Čia augančių ąžuolų vidutinis amžius yra apie 200 m.

Neries šlaitas ties Verkiais – legendomis, dvaro rūmais ir parku garsėjanti vietovė. Prieš kiek daugiau nei dešimtmetį Neries šlaite augančiuose senuose medžiuose buvo stebėtas niūriaspalvis auksavabalis, tačiau pastaraisiais metais neaptinkamas.

Ekologinis tinklas apims ir kitas sąlyginai netoli nuo branduolių esančias niūriaspalvio auksavabalio buveinių apsaugai svarbias teritorijas (BAST) – Strėvininkų ir Vaiguvos miškus, Lapainios slėnį ir kitas vietoves.

Projekto metu taip pat bus atliekami tyrimai, leisiantys nustatyti naujas nuo brandžių medžių priklausomiems organizmams tinkamas vietas. Jos taps ekologinio tinklo koridoriuose esančiais jungiamaisiais elementais.

LIFE OSMODERMA

Ekologinio tinklo nuo brandžių medžių priklausomiems organizmams sukūrimas